

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในพิธีสวนสนามของหน่วยทหารรักษาพระองค์ วันจันทร์ที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2522 (ธนาคารทหารไทย 2527: 65) ความว่า

ชาติไทยเรานี้ ตามประวัติการณ์ที่ปรากฏมา ต้องต่อสู้ป้องกันตนเองและฝ่าฟันมหันตภัยมามากมายกว่าจะถึงปัจจุบันนี้ แต่ก็สามารถรักษาเอกราช และผืนแผ่นดินไทยให้เป็นที่มั่นแก่แผ่นดินคงตลอดมาได้ ที่เป็นดังนี้เพราะคนไทยมีความรัก ความยึดมั่นในชาติกำเนิดของตน จึงสำนึกตระหนักในหน้าที่ ที่จะต้องธำรงรักษาชาติประเทศไว้ให้เป็นอิสระ ไม่ยอมให้ผู้อื่นมาเป็นเจ้าเป็นนาย ดูหมิ่นเหยียดหยามได้ บรรพชนไทยเป็นนักต่อสู้ ผู้มีชีวิตผูกพันปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามัคคีพร้อมเพรียงกันทุกเมื่อ ไม่ว่าจะทำการสิ่งใด ยามสงบ ก็อุทิศหาพยายามประกอบการอาชีพทำนุบำรุงตนบำรุงบ้านเมือง คำขวัญระศาสนาดำรงศรัทธาทุกผู้ทุกเหล่า ยามศึกสงครามก็พร้อมกันจับอาวุธเข้าต่อสู้ข้าศึกศัตรูด้วยความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว บ้านเมืองไทยจึงมีเอกราชอธิปไตยเต็มเปี่ยม และมีความสุขความสมบูรณ์ทุกอย่าง เป็นสมบัติมหาศาลที่เผ่าไทยได้สร้างสมสืบกันมา เราทั้งหลาย ทุกวันนี้จะต้องรำลึกถึงประวัติของชาติให้แนบแน่นเป็นนิรันดร์ และต้องตั้งใจให้แน่วแน่ที่จะรักษาจิตใจและคุณธรรมประจำชาติไทยนี้ไว้ประจำใจตน ทั้งฝากไว้แก่อนุชนรุ่นหลังตลอดไปในอนาคต จึงจะสามารถรักษาชาติ รักษาประเทศมิให้แตกทำลายสูญสลายไปได้

จากพระบรมราโชวาทข้างต้น ทำให้เราทราบความเป็นมาของชาติไทยเราได้อย่างดี

เราจะเห็นว่า ในปัจจุบันประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่พระพุทธศาสนาประดิษฐานมั่นคงที่สุดในโลก จนได้รับขนานนามว่า ดินแดนแห่งผ้ากาสาวัสตร์และดินแดนแห่งความสงบร่มเย็น เราจะเห็นว่าทุกยุคทุกสมัยในประวัติศาสตร์ชาติไทย พระมหากษัตริย์องค์ประมุขของชาติ ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก เป็นองค์ประธานในการฉลองรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธศาสนา (ทศตชีโว ภิกขุ 2530:8,10)

พระพุทธศาสนามีหัวใจพระศาสนาที่มีเนื้อความคลุมถึงลักษณะของพระพุทธศาสนาทั้งหมด ซึ่งชาวพุทธถือว่าเป็นหัวใจพระศาสนา ดังปรากฏเป็นภาษาบาลี และคำแปลดังนี้ (ดวงกมล จันทรี่สม 2526:24)

สหุพปาปสฺส อกรรม	จงระงับไม่ทำบาปทั้งปวง
กุสลสฺสุปสมุทา	จงถึงพร้อมซึ่งกุศล คือความดีทั้งปวง
สจิตฺตปริโยทนน	จงทำจิตให้บริสุทธิ์ ผ่องแผ้ว
เอตํ พุทธานสาสนํ	นั่นคือคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา นอกจากจะเป็นพื้นฐานที่เกี่ยวกับจริยธรรมและความประพฤติชอบทั้งหลายดังที่กล่าวมาแล้ว การฝึกอบรมทางศาสนายังมีประโยชน์ในการด้านทาน ความเลื่อมทางจิต และการให้เหตุผลในทางจริยธรรมอีกด้วย ดังผลการวิจัยของฉมาจ ช้วยโต (2521) ซึ่งทำการวิจัยการทดลองเชิงภาคสนามเกี่ยวกับการฝึกอบรมทางจริยธรรมของนักศึกษาตามวิถีทางพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการฟังธรรม การสนทนาธรรม การรักษาศีลการสำรวม และวิธีการฝึกสมาธิเจริญภาวนา พบว่า การฝึกอบรมทางศาสนามีประโยชน์ในการด้านทานความเลื่อมของจิตในลักษณะ เชิงจริยธรรมมากกว่าการพัฒนาจิต ลักษณะดังกล่าวคือ จะทำให้บุคคลมีคุณธรรมสูงขึ้น

นอกจากนี้ ดวงกมล จันทรี่สม (2526:25) ยังได้กล่าวว่าในการฝึกอบรมทางศาสนา เป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำ โดยเฉพาะการฝึกภาคปฏิบัติ จะต้องมีการปฏิบัติเป็นกิจวัตรอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งสอนให้รู้จักยึดหลักเหตุและผล เพื่อนำหลักธรรมมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ภูมิพลอดุลยเดช ในการเปิดประชุมใหญ่ของสมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ 23 ณ วิทยาลัยครูจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี วันเสาร์ที่ 6 ธันวาคม 2518 (ธนาคารทหารไทย 2527: 73) ตอนหนึ่ง มีใจความว่า

พระพุทธรูปที่ทางดำเนินชีวิตที่ปราศจากโทษ ช่วยให้เกิดความจริง
 รมเย็นได้อย่างแท้จริง เพราะมีคำสั่งสอนที่มีลักษณะพิเศษ ประเสริฐในประการที่
 อาศัยเหตุผลอันถูกต้องเที่ยงตรง ตามความเป็นจริงเป็นพื้นฐาน และแสดงคำอธิบาย
 ที่ครบถ้วนชัดเจนอันบุคคลสามารถใช้ปัญญาไตร่ตรองตาม และหยิบยกขึ้นปฏิบัติ เพื่อ
 ความสุข ความเจริญและความบริสุทธิ์ได้ตามความสามารถ และอัธยาศัยของตน ๆ จึง
 เป็นหลักศาสนาที่เข้ากับหลักวิทยาศาสตร์ และเป็นประโยชน์ได้อย่างแท้จริงแก่ทุกคน
 ที่พอใจหันเข้ามาศึกษาเลือกสรรหัวข้อธรรมที่เหมาะสมไปปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะทั่วไปของสังคมไทยแล้ว จะพบว่าวัดเป็นสถานที่สำคัญของหมู่บ้าน
 วัดเป็นศูนย์รวมของชาวชนบท และพระสงฆ์ในวัดมีความเกี่ยวพันต่อชีวิตของชาวบ้านตั้งแต่เกิด
 จนตาย (Choop Karnechanaprakorn 1965 : 18-20) นอกจากนั้นวัดยังเป็นโรงเรียน
 เป็นโรงพยาบาล เป็นที่พักอาศัย เป็นศูนย์เยาวชนสำหรับเด็ก เป็นพิพิธภัณฑ์ เป็นสโมสร และ
 เป็นฌาปนสถาน (แสง จันทร์งาม 2522 : 6-9)

การเรียนการสอนในวัดจึงเป็นการจัดการศึกษานอกโรงเรียนอย่างหนึ่ง ที่สอดคล้อง
 กับสภาพปัญหาของสังคมสมัยนี้เป็นอย่างยิ่ง และด้วยคุณธรรมอันประเสริฐที่ชนชาติไทยได้รับถ่ายทอด
 มาจากพระพุทธรูปนี้เอง ได้ดลบันดาลให้ประเทศชาติของเรา แคล้วคลาดจากภัยอันตราย
 ร้ายแรงต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นภัยธรรมชาติ หรือภัยจากเหตุการณ์ที่คุกคามอธิปไตยของชาติ เรา
 สามารถดำรงความเป็นเอกราชอยู่ได้ตลอดมา เป็นที่น่าอัศจรรย์อย่างยิ่งแก่ชาวโลกทั้งหลาย
 (พุทธชัย ภิภุช 2530:11)

แต่สังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ
 สภาพแวดล้อม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เหล่านี้
 มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยมทางจริยธรรมอย่างมาก เช่น มีการคำนึงถึงประโยชน์
 ส่วนตนเป็นหลักจนไม่ให้ความสำคัญทางจริยธรรม จึงทำให้เกิดปัญหาทางสังคม ดังจะเห็นได้
 จากสถิติคดีอุกฉกรรจ์ทางคดีที่เกิดทั่วราชอาณาจักรในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา (กรมตำรวจ, กอง
 วิชาการ 2522: 43-44, 2523: 59-60, 2524: 46-47, 2525:13-16, 2526: 14-17)
 ซึ่งปรากฏในตาราง ดังต่อไปนี้ (นันทิกา พรหมนาม 2528 :1)

สถิติอาชญากรรม(บางคดี) ที่วราษภณจักรปี 2522-2526

ประเภทคดี	จำนวนคดีที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ.				
	2522	2523	2524	2525	2526
ความผิดต่อ-เกี่ยวกับ-ฐาน					
ความสงบสุขของประชาชน	3,154	3,336	2,303	2,382	3,644
เพศ	5,128	5,403	5,325	5,324	5,513
ชีวิต	16,358	17,173	12,038	12,636	12,023
ลักทรัพย์	28,438	35,250	31,564	32,062	32,904
ชิงทรัพย์	3,808	3,811	3,838	3,705	3,846
ยักยอก	2,501	2,733	2,275	3,002	3,423
ฉ้อโกง	2,151	2,493	2,788	3,545	4,586
พ.ร.บ.ปราบการค้าประเวณี	13,512	12,293	15,052	17,180	18,077
พ.ร.บ.เคีค	2,275	2,478	2,862	4,457	5,496

นอกจากข้อมูลตัวเลขที่เห็นชัดเจนจากกรมตำรวจเหล่านี้แล้ว เรายังได้รับทราบข่าว การกระทำที่ผิดศีลธรรม และผิดกฎหมายจากสื่อมวลชนต่าง ๆ เป็นประจำทุกวัน เช่น ความผิด ในเรื่องการพนัน การเสพนและค้าขายสิ่งเสพนผิด การโกงภาษี การติดสินบน การทุจริต ฉ้อราษฎร์บังหลวงในวงราชการและเอกชน การเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภคในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่บุคคลทุกฝ่ายในสังคมต่างให้ความสนใจ และพยายามหาหนทาง แก้ไขกันมาโดยตลอดแต่ก็จะเป็นจากสถิติแล้วว่า ถึงแม้จะมีการพิจารณาหาหนทางแก้ไข ปัญหา เหล่านี้ก็ยังไม่ลดน้อยลงไป ยังคงเป็นที่หวัดวิตกของบุคคลต่าง ๆ ในสังคมเช่นเดิม เพราะว่า ในปัจจุบันนี้พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ ไม่ให้ความสนใจต่อหลักพระนุททศาสนาจึงทำให้เกิดความ สับสนวุ่นวายและเกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมา แต่ก็พอจะประมวลได้ว่าสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ มาจากสาเหตุ 2 ประการ คือสภาพแวดล้อมและตัวบุคคล ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพสิ่งแวดล้อม จะพบว่า สังคมไทยในปัจจุบันได้รับเอาวัฒนธรรม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจาก ต่างประเทศมากมาย จึงทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และทำให้เกิดผลกระทบต่อ สภาพความเป็นอยู่ และความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในสังคม

ส่วนด้านตัวบุคคลนั้น สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2514 : 55-77) ให้ความเห็นว่าความสับสนวุ่นวายและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการที่บุคคลขาดคุณสมบัติพื้นฐาน 5 ประการคือ

1. ความรู้สึกรับผิดชอบ (Responsibility)
2. ความสม่ำเสมอ (Uniformity)
3. ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self - Confidence)
4. การพยายามพึ่งพาตนเอง (Self - Reliance)
5. ความซื่อสัตย์เที่ยงตรง (Honesty)

คุณสมบัติดังกล่าวเป็นคุณสมบัติที่พึงมีในตัวบุคคล ประเทศชาติจะเจริญรุ่งเรืองในทุก ๆ ด้านก็อยู่ที่ตัวบุคคล ถ้าบุคคลมีความประพฤติดี มีศีลธรรม มีความรู้ความสามารถ ประเทศชาติก็จะเจริญด้วย

การปลูกฝังคุณธรรมให้แก่บุคคลสามารถกระทำได้ในหลายลักษณะ เช่น การอบรมจากบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ การอบรมสั่งสอนของพระภิกษุในวัดและการสอนจริยธรรมในโรงเรียน แต่การสอนจริยธรรมในโรงเรียนกลับมีจุดอ่อนหลายประการ ที่ทำให้ระบบการศึกษาทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ เช่น หลักสูตรเนื้อหาของวิชาจริยศึกษามีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับวิชาอื่น ๆ ดังที่นันทิกา พรหมนาม (2528) (อ้างจาก ชีระพร อุวรรณโณ 2526: 3-4) ซึ่งได้วิเคราะห์เนื้อหาของวิชานี้ในหลักสูตรการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา และระดับประถมศึกษาไว้อย่างชัดเจน พบว่าการจัดประสบการณ์ในชั้นประถมศึกษาตามหลักสูตรฉบับ พ.ศ. 2524 จัดการสร้างเสริมจริยธรรมไว้ในหมวดเสริมสร้างลักษณะนิสัย และให้นำหนักประมาณหนึ่งในเจ็ดของหมวดนี้ เมื่อเทียบกับเนื้อหาทั้งหมด การสร้างเสริมลักษณะนิสัยก็ยังคงเป็นหนึ่งในสี่ของเนื้อหาโดยส่วนรวม ส่วนหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ก็จัดวิชาจริยศึกษาไว้ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งกลุ่มนี้ก็มีน้ำหนักแตกต่างกันไปตามระดับชั้น คือร้อยละ 25 สำหรับชั้น ป.1 - ป.4 และร้อยละ 20 สำหรับชั้น ป.5 -ป.6 ซึ่งกลุ่มวิชานี้ ก็ยังคงเป็นเพียงหนึ่งในสี่ของเนื้อหาทั้งหมดในระดับประถมศึกษา ซึ่งจะเห็นว่าน้ำหนักที่ให้การสร้างเสริมจริยธรรมยังอยู่ในระดับต่ำมาก

ในระดับมัธยมศึกษาก็เช่นกัน แม้ว่าวิชาจริยศึกษาจะจัดไว้เป็นวิชาบังคับ แต่ก็ยังมีเนื้อหาเป็นหนึ่งในสี่ของหมวดสังคมศึกษา และหมวดวิชานี้ ก็มีหน่วยการเรียนเพียง 2.5 หน่วยซึ่งคิดเป็นร้อยละ 15.6 ของหน่วยการเรียนในหนึ่งภาคการศึกษาเท่านั้น นอกจากนี้เนื้อหาในบทเรียนจริยศึกษา ยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย และสอดคล้องกับธรรมชาติ และความ

ต้องการของผู้เรียน และการเรียนการสอนไม่พัฒนาใช้สื่อให้เรื่อน่าสนใจ และไม่ดึงดูดใจเท่าที่ควร บทเรียนเหล่านี้จึงกลายเป็นสิ่งที่น่าเบื่อหน่ายสำหรับผู้สนใจและผู้เรียน ซึ่งอาจจะทำให้การปลูกฝังคุณธรรมทำได้ไม่เต็มที่ ซึ่งเป็นสาเหตุมาจากระบบการศึกษาทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เราจึงมีความจำเป็นที่จะเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาสังคม ซึ่งจะสามารถทำได้โดยการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการพระพุทธศาสนา โดยอาศัยความรู้จากเทคโนโลยีที่ทันสมัยนำมาสร้างสื่อพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพและน่าสนใจ สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง จะเป็นศูนย์กลางสำหรับให้บริการต่าง ๆ เช่น ข้อมูลทางพระพุทธศาสนา การติดต่อ ถ่ายทำ ผลิตรายการ บันทึกเสียง การยืมวัสดุอุปกรณ์ และยังเป็นศูนย์กลางในการศึกษาพระพุทธศาสนาด้วยตนเองอีกด้วย และโดยเหตุที่เรามีศูนย์ ฯ เราก็จะสามารถเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลายไปยังกลุ่มประชากรได้อย่างทั่วถึงได้ หรือสามารถป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น แต่ในปัจจุบันต้องประสบกับปัญหาเพราะว่าในสภาพสังคมปัจจุบันนี้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการค้าขายและการติดต่อกับต่างประเทศโดยเสรี ทำให้มีการไหลของวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ามามากพร้อม ๆ กับเทคโนโลยีทางด้านต่าง ๆ กำลังแพร่หลายมากขึ้น มีสื่อหลายประเภทเป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางจริยธรรม และเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาทางสังคมน่านับการ

ดังนั้นการแก้ปัญหาสังคม จึงมีความจำเป็นที่จะต้องกระทำอย่างเร่งด่วนก่อนที่จะสายเกินไป การปลูกฝังถ่ายทอดความรู้ทางด้านจริยธรรมในพระพุทธศาสนา จะสามารถลดช่องว่างในสังคมได้โดยอาศัยสื่อมวลชน และศูนย์ ฯ ที่จะจัดตั้งให้มีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นมาก่อนและอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่แล้วบางส่วน มาใช้ร่วมกันกับศูนย์ ฯ ที่จะจัดตั้งขึ้นมาใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดตั้งศูนย์วิทยบริการพระพุทธศาสนา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์วิทยบริการพระพุทธศาสนา หมายถึงแหล่งที่เก็บรวบรวมและให้บริการสื่อทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และมีใช้สิ่งพิมพ์เกี่ยวกับธรรมะและกิจกรรมในพระพุทธศาสนา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยพระภิกษุที่เรียนบาลีและนักธรรม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนา นักเทคโนโลยีทางการศึกษา บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ของกรมศาสนา และสมาชิกพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย
2. ศูนย์วิทยบริการพระพุทธศาสนาในขั้นนี้จะอยู่ในรูปของโครงการ และแนวทางในเชิงปฏิบัติ

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร ใช้วิธีการสุ่มแบบจุดมุ่งหมาย (Purposive Random Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ศึกษากลุ่มตัวอย่างประชากร และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรโดยใช้วิธีสุ่มแบบจุดมุ่งหมาย (Purposive Random Sampling) ซึ่งประกอบไปด้วยพระภิกษุที่เรียนบาลีหรือนักธรรม ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนา นักเทคโนโลยีการศึกษา บรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ในกรมการศาสนา-สมาชิกพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ได้จำนวนดังนี้

พระภิกษุที่เรียนบาลีหรือนักธรรม	จำนวน	15 ท่าน
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนา	จำนวน	15 ท่าน
นักเทคโนโลยีทางการศึกษา	จำนวน	15 ท่าน
บรรณารักษ์	จำนวน	15 ท่าน
เจ้าหน้าที่ในกรมการศาสนา-สมาชิก		
พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย	จำนวน	15 ท่าน
รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น	จำนวน	75 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีสร้างเครื่องมือวิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

- 2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านเทคโนโลยีการศึกษาและพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

2.2 แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนา 3 ท่านและ สัมภาษณ์นักเทคโนโลยีการศึกษา 3 ท่าน ในเรื่องเกี่ยวกับ หน้าที่และบทบาท การบริการ การผลิต บุคลากร การบริหาร และงบประมาณเพื่อศึกษาหาแนวทางในการทำแบบสอบถาม

2.3 แบบสอบถาม มีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามดังนี้คือ

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวกับศูนย์วิทยบริการ โดยศึกษา ให้ครอบคลุมงานของศูนย์วิทยบริการพระพุทธศาสนา ในด้านบทบาทและหน้าที่ การบริการ การผลิต งบประมาณ บุคลากร การบริหาร ของศูนย์วิทยบริการพระพุทธศาสนา
2. สร้างแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลที่ได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา บทความ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาประกอบในการสร้างแบบสอบถาม
3. ให้อาจารย์ที่ปรึกษาอ่านวิจารณ์ และแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ทั้งด้านเนื้อหา สำนวนภาษาที่ใช้ แล้วนำแบบสอบถามนั้นมาใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร

2.4 ลักษณะของแบบสอบถาม

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสอบถามมี ลักษณะของคำถามกำหนดให้เลือกตอบ (Check - List)

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับหน้าที่และบทบาท การให้บริการ การบริหาร การผลิต งบประมาณ และบุคลากรที่มีอยู่ในหน่วยงาน เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะ เป็นคำถามกำหนดให้เลือกตอบ และตอบได้มากกว่า 1 ข้อ โดยกำหนดให้เรียงลำดับความสำคัญ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของเจ้าหน้าที่และผู้บริหาร ในศูนย์วิทยบริการพระพุทธศาสนา

3. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1.1 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนา นักเทคโนโลยีทางการศึกษาใช้วิธีไปสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง

3.1.2 การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปทาง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยการสรุปเนื้อความ และ จัดกลุ่มข้อความ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวิเคราะห์ โดยหาความถี่ ร้อยละ (Percentage) และหาค่าอันดับเฉลี่ยของตำแหน่ง (X) (Average Rank)

ความจำกัดของการวิจัย

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัยในครั้งนี้ อาจจะเนื่องมาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ผู้วิจัยอาจเลือกกลุ่มได้ไม่ทั่วถึงอาจจะทำให้ได้ข้อมูลมาไม่เป็นไปตามที่ควรจะเป็น ตามข้อเท็จจริง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบความคิดเห็นและความเป็นไปได้ที่จะให้มีศูนย์วิทยบริการพระพุทธศาสนา
2. ผลการวิจัยนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเผยแพร่ความรู้ด้าน พระพุทธศาสนา
3. เป็นแนวทางให้ผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้จะ ได้ศึกษาเพิ่มเติมต่อไป